

ПРЯКОРИТЕ И ТЯХНОТО ЗНАЧЕНИЕ В АНТРОПОНИМИЯТА НА С. ОРЕХОВО, СМОЛЯНСКА ОБЛАСТ

Атанас Калинов (с. Орехово, община Чепеларе)

Ономастиката като наука за собствените имена освен научно има и практическо приложение при езиковото общуване между хората, особено чрез прякорите (прозвищата), заместващи личните и фамилни имена. Те са продукт на езиковото развитие в общуването с прагматично начало – т. е. за по-голяма образност, точност и колоритност най-вече, когато става дума за хора с еднакви лични, бащини и фамилни имена. Но с фамилните прякори въпросът стои по-иначе, т. е. тяхното възникване е резултат на повече причини. Общите причини важат и за среднородопското село Орехово, Чепеларска община, където езиковите и словообразователни процеси при възникването на прякорите имат специфичен облик. От морално-етична гледна точка ще разгледаме личните прякори, без да “разшифроваме”, т. е. да тълкуваме причините за тяхното възникване. Ето и най-характерните прякори, заели важно място в общуването на селото:

Агата – Методи Делов

цев – Стоян Томов

Блатски – Костадин Кр. Керкелов

Барабата – Георги Тодоров

Батко – Георги Ив. Марков

Вълкът – Костадин Ил. Рангелов

Гангстера – Апостол Д. Росенов

Гюро – Георги Д. Терзиев

Джендема – Димитър Хр. Златков

Дучето – Петър Н. Кутрянски

Ганчо – Костадин Ганов
Ефендата – Запрян Делов
Жашкин – Васил Г. Бочуков
Жуков – Иван Ганев
Журжу – Димитър Ст. Росенов
Каука – Георги Ил. Янев
Копеца – Георги Ас. Марков
Ковачът – Илия Ив. Пелтеков
Къцото Богданово – Костадин П. Богданов
Къцото Бочуково – Крум Д. Бочуков
Левски – Иван Д. Цирков
Марлока – Костадин Кутрянски
Рибата – Димитър Димитров
Сакаткото – Илия Г. Янков
Пожарната – Илия Тр. Черпоков
Руски – Костадин Г. Янков
Сен Жан – Запрян Росенов
Скърци – Иван Тр. Керкелов
Стотинката – Тодор Томов
Сивчо – Иван Д. Сивоков
Тополчо – Иван К. Пелтеков
Тимошенко – Георги Кал. Пляков
Фатмака – Никола Д. Терзиев
Шопът – Илия Д. Янев

и др.

Както отбелязахме преди това, възникването на прякорите, наричани “подкори” в говора на ореховци, има чисто практическо значение при различаването на лица с еднакви лични, бащини и фамилни имена, докато при възникването на фамилни и родови прякори причините са различни. Ето и тяхното обяснение:

Аживи – (Кирил и Костадин Ил. Рангелови). За прякора майка им, баба Стояна, сподели следното:

– *Мойта баба, на тятя маля му, е била от Райково, от Харитюския род. Била гебе (бременна – б. м. А. К.) на седем месеца, га е паднала с тятя низ скалана (стълбата – б. м. А. К.). Още вечерът рудила. Дошли люде от махалата. Адни рекли, че руденуту шъ умре, път Коракят рекъл: “Нема да умре. Ше иде на Кебетят и ажия (хаджия) ша стане. Оттуга*

са ни турили подкор *Аживи...*

Беломорски – (Никола и Величо Д. Терзиеви). Поради това, че през 1942 г. бащата е бил фелдфебел в Беломорието.

Венизелкови – (Васил Кръстев Керкелов). След Първата световна война Васил бил известно време в плен в Гърция. Като се върнал по-късно в Орехово, често споменавал името на гръцкия министър Венизелос, откъдето иму измислили прякора *Венизелко*.

Гегови – (Петко и Илия Г. Андрееви). От *Гего* – умалително име на баща им Георги.

Гъркови – (Георги Андонов Стоянов). От прякор *Гърка*, даден на Георги, загдето в миналото живял известно време с леля си в Гърция и бил войник в гръцката армия.

Гужуви – (Запрян Анг. Пелтеков). От прякора на бащата на Ангел *Гужу*, понеже като кантонер прекъснал с лопатата опашката на един гушер. Гушерът започнал да бяга, а Ангел започнал да вика подигравателно след него: “Бягай сега, гужо, и гужото да видим де ша идеш...”

Даракчиеви – (Никола Василев Величков). От прякора на баща му Васил – *Даракчията*, първият даракчия в селото, пуснал в експлоатация модерен дарак през 30-те години на миналия век.

Докини – (Петър, Иван и Илия Кутрянски). От личното име на баба Дока (Евдокия), за различаване от други едноименници от Кутрянски.

Дрянкови – (рода Стоилови). От българомохамеданската фамилия Дрянкови, от които дядо Стоил, основател на рода, дошъл от Върбово и закупил имот и къща.

Даскалови – (Атанас Апостолов Черпоков). От нарицателното име *Даскала*, с което наричали Атанас Черпоков, учител в селото.

Желязкови – (Величо Н. Пелтеков). В миналото братята Никола и Гечо Пелтекови косили ливада в местността Дългите ливади. Никола се отбил да пие вода в близкото дере и като се върнал казал на Гечо, че дерето мирише на желязо. Оттогава брат му на подбив го нарекъл *Желязко*, откъдето и дошъл и прякорът на фамилията.

Камбарюви – (Никола Г. Златков – *Камбарят*). През 30-те години на миналия век в землището на Орехово известно време пасял овцете си Ангел Камбарев от Чокманово, който имал около 2000 брера. По същото време навъдил много овце и Никола Г.

Златков и почнали да му казват: “А, бе, Кольо, ти мясаш Камбаря от Чокманово...” Оттук дошъл неговият прякор и прякорното име на фамилията.

Кесякови – (рода Русафини). Поради това, че в старата им къща, сега собственост на наследниците на Никола Ганов, през Руско-турската война през 1878 г. известно време квартирувал руски офицер с фамилия Кесяков.

Кокренски – (Иван К. Андреев). От прякора на същия, който по време на войните 1912-13 г. е бил войник в с. Кокрен, Македония.

Кърмаджиеви – (Костадин, Никола и Петър Керкелови). По името на българомохамеданската фамилия Киримиджиеви, от която е закупена къща и имот.

Машкови – (Георги и Костадин Ил. Златкови). От прякор *Машкото*, даден в миналото на бащата на Илия, който се оженил *машак* ‘малък’, че останал сирак без майка.

Маслюви – (Петър Н. Пелтеков). В миналото братята Петър и Никола Пелтекови били на мандра. Петър се улисал, а в това време Никола крадешком грабнал една топка масло от кацата и го изял лакомо. Петър го забелязал и го нарекъл подигравателно *Маслю*. От това прозвище дошъл и фамилният прякор.

Матини – (Вулджеви). От името на баба Мата – жена на Цвятко Вулджев, основател на рода.

Миндини – (Петко Гълъбов Черпоков). От името на баба Минда, жена на дядо Гълъво Черпоков.

Питарюви – (Паунови). От прякор *Питаря* на дядо Илия Паунов, който на младини изял чужда пита, оставена да изстине от външната страна на прозореца на Андриевата воденица, откъдето му излязъл прякорът *Питаря*.

Пикьорови – (Гълъб и Величо К. Терзиеви). Бащата бил строителен техник (*пикьор*), от което идва и фамилният прякор.

Пиперюви – (Павел Анг. Горев). По името на българомохамеданската фамилия, от която дядо Ангел купува къща и имот.

Пакулюви – (Павел и Цвятко Кутрянски). Навремето дядо Колю Кутрянски си ушил нови потури, за което го похвалили, но той стеснително отвърнал: “Какви ти убави, бе, те мясат на пакул, а не на шалваре.” Оттам насетне го нарекли *Пакулят*.

Парушеви – (Кирил Янев). От това, че на младини Кирил пеел подобно на народния певец Парушев.

Питропови – (Ангел и Милю Ив. Златкови). От прозвището на бащата Иван, който бил *питроп* в селската църква.

Равончови – (Димитър П. Росенов). От прякора на Димитър, който се родил в местността *Равонец*.

Свинарюви – (Велеви). От това, че една година дядо Тодор, основател на рода, пасял свинета (прасета).

Сивчови – (Иван Д. Сиваков). От прякора на бащата Димитър (Сивчо), произлезъл от умалителната форма на фамилното му име.

Самаржиеви – (Митеви). От професията на Петър Митев, който бил *самарджия* в Орехово.

Силови – (Костадин Н. Бочуков). От прякор *Силата*, даден на Костадин, който на младини бил много силен.

Топалови – (Иван Костадинов Янков). От прякора на Иван, който бил куц вследствие на раняване в Балканската война.

Таванчови – (същата фамилия по-горе). В миналото една кучка се оценила на тавана на къщата на тази фамилия. Оттам сетне на кучето турили прякор *Таванча*, а след това и фамилията получила прякор *Таванчови*.

Тополско – (Георги Кр. Пелтеков). Поради това, че къщата им е в югозападната част на Орехово, наречена *Тополец*.

Функини – (Калинови). От името на баба *Фуна*, жена на основателя на рода Калин Найденов, преселник от Чепеларе в Орехово.

Харитови – (Иван Т. Марков). Дядото на Тодор Марков по майчина линия се казвал *Харит*. Тъй като много приличал на него, му дали прякора Харит.

Шайкови – (Росен и Иван Г. Златкови). От прякора на баща им Георги *Шайката*, участвал в една шайка по преследване на крадци.

Шинкини – (Борис Костадинов Делов). По името на баба *Шина*, втора жена на Костадин Делов.

В заключение може да се допълни, че прякорите, като раздел от антропонимията, не само допълват родовите и фамилни истории с битови факти и им дават колорит, но обогатяват с нови нюанси говоримата реч – съкровищница на българското езиково богатство.